

Warszawa 01.04.2019

Prof. dr. hab. n. med. Alfred Owoc
Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim
Polskie Towarzystwo Medycyny Społecznej i Zdrowia Publicznego - Prezes

Recenzja rozprawy doktorskiej

Lek. stom. Marka Milcarza

pt.: „Wiedza na temat szkodliwości produktów zawierających nikotynę oraz subiektywna ocena skuteczności wybranych metod leczenia uzależnienia wśród osób o niskim statusie socjo-ekonomicznym”

Promotor:
Prof. dr hab. n. med. Kinga Polańska
Zakład Higieny i Promocji Zdrowia
Katedra Higieny i Epidemiologii
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Problematyka będąca przedmiotem rozprawy doktorskiej

Palenie tytoniu uznane zostało za najważniejszą, pojedynczą, modyfikowalną przyczynę zgonów na świecie. Pomimo wprowadzanych bardziej restrykcyjnych rozwiązań legislacyjnych oraz podejmowanych od wielu lat działań edukacyjnych i interwencyjnych częstość palenia w skali globalnej wynosi 25% wśród mężczyzn i 5% wśród kobiet. Należy jednak zaznaczyć, że odsetek osób palących jest znacznie wyższy w większości krajów europejskich, w tym również w Polsce, a proces obserwowanej redukcji częstotliwości palenia nie jest tak szybki, jak można było oczekiwać.

Istniejące dane wskazują ponadto na większą częstość palenia, wcześniejszą inicjację tytoniową, większą liczbę papierosów wypalanych w ciągu dnia oraz niższą częstość i skuteczność podejmowania prób rzucenia palenia w grupie osób o niższym wykształceniu czy gorszej sytuacji materialnej.

Wyniki badania przekrojowego przeprowadzonego wśród mieszkańców powiatu piotrkowskiego wykazały, że częstość palenia wśród osób korzystających z pomocy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej była wyższa niż w populacji generalnej. Biorąc pod uwagę, że palenie papierosów oraz podejmowane próby rzucenia palenia w dużej mierze zależą od wiedzy i przekonań na temat ich wpływu na zdrowie, a także opinii dotyczących skuteczności metod

zerwania z nałogiem, poznanie tych zagadnień może mieć kluczowe znaczenie dla wypracowania skutecznych działań antytytoniowych.

W Polsce brak jest badań dotyczących wiedzy na temat szkodliwości produktów zawierających nikotynę oraz subiektywnej oceny skuteczności wybranych metod leczenia uzależnienia wśród osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji socjo-ekonomicznej.

Dlatego też uważam że lek. stom. Marek Milcarz podjął w swojej rozprawie temat niezwykle ważny i aktualny nie tylko z punktu widzenia walorów naukowych, ale również w kontekście możliwych do podjęcia działań edukacyjnych i interwencyjnych adresowanych do o niskim statusie socjo-ekonomicznym.

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska składa się z cyklu 3 oryginalnych publikacji naukowych opublikowanych w anglojęzycznych, recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym. Prace są spójne tematycznie i odpowiadają 3 postawionym w pracy doktorskiej celom badawczym. Łączny wskaźnik IF opublikowanych prac wynosi 5,657 (punktacja MNiSW 65 punktów). Dwie prace zostały opublikowane w czasopiśmie "International Journal of Environmental Research and Public Health", natomiast trzecia w "International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health". We wszystkich publikacjach Doktorant jest pierwszym autorem, a udokumentowany stosownymi podpisami współautorów wkład w przygotowanie każdej z prac wynosi 50%. Świadczy to dużej dojrzałości naukowej lek. stom. Marka Milcarza zarówno w zakresie wyszukiwania piśmiennictwa, interpretacji wyników analizy statystycznej jak i przygotowania publikacji.

Prace stanowiące treść rozprawy doktorskiej:

1. Marek Milcarz, Kinga Polańska, Leokadia Bak-Romaniszyn and Dorota Kaleta. *How Social Care Beneficiaries in Poland Rate Relative Harmfulness of Various Tobacco and Nicotine-Containing Products*. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2017**, *14*(9), 1029; <https://doi.org/10.3390/ijerph14091029>.
2. Marek Milcarz, Kinga Polanska, Leokadia Bak-Romaniszyn, Dorota Kaleta. *Tobacco Health Risk Awareness among Socially Disadvantaged People—A Crucial Tool for Smoking Cessation*. *Int. J. Environ. Res. Public Health* **2018**, *15*(10), 2244; <https://doi.org/10.3390/ijerph15102244>.
3. Marek Milcarz, Dorota Kaleta, Leokadia Bak-Romaniszyn, Kinga Polańska. *Perceived cessation treatment effectiveness among light and heavy socially disadvantaged smokers*. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* **2019** (IJOMEH-01432-2019-0), *in press*.

Przedstawiona do recenzji rozprawa na stopień doktora nauk medycznych składa się ze Wstępu, Celów pracy, Materiałów i Metod, Publikacji stanowiących treść rozprawy doktorskiej, Wyników, Dyskusji, Wniosków i Piśmiennictwa. Praca zawiera również streszczenie w języku polskim i angielskim oraz oświadczenie współautorów. Układ rozprawy jest logiczny i poprawny metodycznie.

Wprowadzenie stanowi bardzo cenny przegląd istniejącego stanu wiedzy w zakresie podjętego tematu badawczego. Doktorant uwzględnił aktualne, właściwie dobrane, międzynarodowe piśmiennictwo oraz w sposób logiczny i wyczerpujący uzasadnił podjęcie badania.

W rozprawie doktorskiej sformowane zostały 3 cele badawcze. Pierwszy z nich dotyczy ceny szkodliwości wybranych produktów zawierających nikotynę. Drugi zakłada ocenę wiedzy na temat wpływu palenia na zdrowie, trzeci natomiast analizę subiektywnej oceny skuteczności wybranych metod leczenia uzależnienia od nikotyny. Cele zostały sformułowane w sposób poprawny a ich wybór jest uzasadniony, zarówno z punktu widzenia poznawczego, jak i praktycznego.

Kolejny rozdział „Materiał i metody” uwzględnia opis badanej populacji, narzędzi badawczych oraz metod analizy statystycznej. Na uznanie zasługuje wielkość populacji objętej badaniem (1817 osób) oraz porównywalny z innymi badaniami wskaźnik odpowiedzi, w tym wysoki (ponad 90%) udział w drugim etapie badania. Dobór i klasyfikacja analizowanych zmiennych dokonane zostały w sposób niebudzący zastrzeżeń i jednocześnie pozwalający na porównanie uzyskanych wyników z obserwowanymi dla innych populacji.

Następny rozdział zawiera omówienie uzyskanych wyników zgodnie z przyjętymi celami badawczymi. Przeprowadzone analizy wskazują, że świadomość szkodliwego wpływu różnych produktów tytoniowych i zawierających nikotynę w grupie osób o niskim statusie socjo-ekonomicznym nie jest wystarczająca. Dodatkowo osoby badane nie miały pełnej wiedzy w zakresie analizowanych chorób odytoniowych. Niespełna 1/3 badanych wskazywała na farmakoterapię, a poniżej 10% na jednoczesne stosowanie farmakoterapii oraz udział w poradach grupowych jako najlepszą metodę zerwania z nałogiem. Ponad 15% badanych było przekonanych, że samodzielnie podejmowane próby zerwania z nałogiem dają największą szansę na rzucenie palenia. Uzyskane wyniki wskazują na ciągłą potrzebę podnoszenia wiedzy na temat wpływu palenia czynnego i biernego na zdrowie oraz dostępnych metod leczenia uzależnienia od nikotyny. Reasumując, przemyślane, spójne i logiczne przedstawienie wyników dowodzi dojrzałości metodologicznej Doktoranta.

Kolejny rozdział recenzowanej pracy stanowi „Dyskusja” uzyskanych wyników wraz z pogłębioną ich interpretacją, odniesieniem do istniejącego piśmiennictwa oraz wskazaniem ograniczeń przeprowadzonego badania. W rozdziale tym Doktorant wskazuje również na praktyczne znaczenia uzyskanych na podstawie badania wyników w tym ich znaczenie w odniesieniu do skutecznych działań antytytoniowych adresowanych od grupy społecznej o niskim statusie socjo-ekonomicznym.

We wnioskach z przeprowadzonego badania Doktorant podkreśla, że świadomość szkodliwego wpływu różnych produktów tytoniowych i zawierających nikotynę na zdrowie w grupie osób o niskim statusie socjo-ekonomicznym nie jest wystarczająca. Wskazuje na konieczność intensyfikacji działań edukacyjnych i interwencyjnych w tym zakresie. Cennym jest spostrzeżenie, że przekazywana informacja dotycząca szkodliwego wpływu dostępnych produktów na zdrowie powinna zawierać jasny przekaz, że żaden produkt nie jest bezpieczny. Drugi z wyciągniętych wniosków dotyczy braku wystarczającej wiedzy osób badanych na temat poszczególnych chorób związanych z paleniem i bierną ekspozycją na dym tytoniowy. Jak zostało podkreślone, osoby badane były w większości świadome, że palenie wywołuje poważne choroby, w tym raka płuca, natomiast miały niewystarczającą wiedzę w zakresie innych chorób przypisanych paleniu. W związku z powyższym, jak zauważa Doktorant, istnieje potrzeba podnoszenia wiedzy na temat wpływu palenia czynnego i biernego na zdrowie, a podejmowane działania powinny być dostosowane do potrzeb osób w trudnej sytuacji socjo-ekonomicznej. Ostatni z wniosków zawiera stwierdzenie, że biorąc pod uwagę wysoki odsetek osób silnie uzależnionych od nikotyny wśród podopiecznych Opieki Społecznej, należy poświęcić więcej uwagi farmakoterapii, jako skutecznej metodzie, która może pomóc w zerwaniu z nałogiem. Istotne w tym zakresie, jak słusznie zostało zauważone, są: promocja, finansowanie terapii i szkolenie specjalistów, którzy mogą wspierać ten rodzaj leczenia. Co bardzo ważne wsparcie farmakologiczne procesu zerwania z nałogiem powinno być uzupełnione terapią behawioralną.

Pod względem formalnym praca nie budzi zastrzeżeń.

Pozytywnie oceniam przedstawioną do recenzji pracę pt.: „Wiedza na temat szkodliwości produktów zawierających nikotynę oraz subiektywna ocena skuteczności wybranych metod leczenia uzależnienia wśród osób o niskim statusie socjo-ekonomicznym”. Stwierdzam, że rozprawa doktorska lek. stom Marka Milcarza oraz cykl publikacji naukowych, stanowią samodzielnie oryginalne opracowanie będące cennym uzupełnieniem istniejących badań. Na podkreślenie zasługują również praktyczne walory przeprowadzonego badania. Praca jest

dowodem wyczerpującej wiedzy teoretycznej Doktoranta, a także umiejętności poprawnego formułowania celów, właściwego doboru metod badawczych oraz wnikliwej analizy i dyskusji uzyskanych wyników.

W mojej ocenie rozprawa doktorska lek. stom. Marka Milcarza pt. „Wiedza na temat szkodliwości produktów zawierających nikotynę oraz subiektywna ocena skuteczności wybranych metod leczenia uzależnienia wśród osób o niskim statusie socjo-ekonomicznym” spełnia wymogi, stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę o Stopniach Naukowych i Tytule Naukowym (ustawa z dnia 14 marca 2003).

W związku z tym zwracam się do Rady Naukowej Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie lek. stom. Marka Milcarza do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Ponadto mając na uwadze wysoką wartość praktyczną i poziom naukowy wnioskuję o wyróżnienie rozprawy.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Andrzej...' followed by a stylized surname.